

AJER
AKADEMIC JOURNAL OF
EDUCATIONAL RESEARCH

ISSUE 7

**AKADEMIC JOURNAL
OF EDUCATIONAL RESEARCH (AJER)
INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL**

December 2024

WWW.AJERUZ.COM

International Scientific Journal
AKADEMIC JOURNAL OF EDUCATIONAL RESEARCH (AJER)
December 2024

Tashkent 2024

**STEAM YONDASHUV ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINIF
O'QUVCHILARIDA EKOLOGIK VA VALEOLOGIK MADANIYATNI
RIVOJLANTIRISH**

Karimova Nafisa Saydullayevna
Chirchiq davlat pedagogika universiteti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik-va valeologik madaniyatni shakllantirishning zamonaviy pedagogik asoslari o'rganilgan. STEAM yondashuvi asosida ekologik va valeologik ta'limni tashkil etishning innovatsion yo'nalishlari ko'rib chiqilgan. Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning ekologik ongini va sog'lom turmush tarziga bo'lgan mas'uliyatini oshirishda fan, texnologiya, muhandislik, san'at va matematikani integratsiyalashgan holda qo'llash samaradorligi asoslab berilgan.

Tayanch so'zlar: STEAM yondashuvi, boshlang'ich sinf, ekologik madaniyat, valeologik madaniyat, integratsiyalashgan ta'lim, ekologik ta'lim, valeologik ta'lim, sog'lom turmush tarzi, innovatsion pedagogika.

Kirish. Zamonaviy ta'lim jarayonida ekologik va valeologik madaniyatni shakllantirish global muammolarni hal qilishda, jumladan atrof-muhitni muhofaza qilish, barqaror rivojlanish va jamiyatning ekologik ongini yuksaltirishda muhim o'rin tutadi. Bugungi kunda o'sib kelayotgan avlodni ekologik mas'uliyatli, sog'lom turmush tarzi tamoyillariga asoslangan madaniyatga ega bo'lishini ta'minlash zarurati dolzarb hisoblanadi. STEAM (fan, texnologiya, muhandislik, san'at va matematika) yondashuvi esa boshlang'ich ta'limda ekologik va valeologik madaniyatni shakllantirishda innovatsion pedagogik vosita sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu yondashuv o'quvchilarning ijodkorligi, tanqidiy fikrlash qobiliyati va ekologik ongini rivojlantirish imkonini beradi.

- Respublikamizda ekologik xavfsizlik masalalari, xususan, Orol dengizining qurishi, cho'llanish jarayonlari va ekologik inqiroz ta'sirini bartaraf etish uchun yoshlarda ekologik madaniyatni shakllantirish muhimdir.

- Bolalarda sog'lom turmush tarzini shakllantirish va valeologik ongni rivojlantirish orqali ularning umumiy salomatligi va samarali rivojlanishiga erishish zarur.

- Boshlang'ich ta'limda integratsiyalashgan yondashuvlardan foydalanish, jumladan, STEAM asosida ekologik va valeologik bilimlarni berish, nazariy va amaliy o'quv jarayonini birlashtiradi. Bu esa o'quvchilarning ekologik va valeologik madaniyatini amaliy faoliyat orqali mustahkamlaydi.

- Xalqaro ta'lim tajribasi STEAM yondashuvining ta'lim jarayonida samaradorligini ko'rsatmoqda. Bu yondashuvning milliy ta'lim tizimimizga moslashtirilishi nafaqat dolzarb, balki zaruratdir.

Mazkur mavzu boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik va valeologik madaniyatni shakllantirishning zamonaviy metodologik asoslarini ishlab chiqish va ta'lim-tarbiyada innovatsion yondashuvlarni joriy etish imkoniyatlarini taqdim etadi.

Prezident Sh.M.Mirziyoev BMT Bosh assambleyasining 75-sessiyasida ta'kidlaganidek, **“Biz Orol bo'yi mintaqasini ekologik innovatsiya va texnologiyalar hududi, deb e'lon qilish haqida BMT Bosh Assambleyasining maxsus rezolyusiyasini qabul qilishni taklif etadi. Ushbu muhim hujjat tasdiqlangan sanani “Xalqaro ekologik tizimlarni himoya qilish va tiklash kuni” sifatida joriy qilish va amalga oshirish maqsadga muvofiq bo'lardi”¹.**

STEAM yondashuvi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik-va valeologik madaniyatni shakllantirishning nazariy va amaliy asoslarini ishlab chiqish hamda ushbu jarayonni samarali tashkil etishning ilmiy-metodik yo'nalishlarini aniqlash.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik-va valeologik madaniyatni shakllantirishga qaratilgan ushbu tadqiqotning metodologiyasi quyidagi asosiy yondashuvlar va tamoyillarni o'z ichiga oladi:

Innovatsionlik: Zamonaviy pedagogik texnologiyalar, jumladan, AKT (axborot-kommunikatsiya texnologiyalari) vositalaridan foydalanish.

Tadqiqot usullari:

Nazariy tadqiqot usullari:

Ekologik va valeologik madaniyatni shakllantirishga doir ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish va umumlashtirish.

STEAM yondashuvining nazariy asoslarini o'rganish.

Empirik tadqiqot usullari:

Kuzatish: Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ekologik va valeologik faoliyatini kuzatish.

Eksperiment: STEAM asosida ekologik-va valeologik madaniyatni shakllantirishning amaliy tajribasini sinovdan o'tkazish.

So'rovnoma va suhbatlar: O'qituvchilar va o'quvchilar bilan muloqot orqali samaradorlikni aniqlash.

Matematik-statistik usullar: Tadqiqot natijalarini qayta ishlash va samaradorlikni baholash uchun statistik usullardan foydalanish.

Tizimli yondashuv: Ekologik-va valeologik madaniyatni shakllantirish jarayonini STEAM yondashuvi doirasida yaxlit tizim sifatida o'rganish va bu tizimning har bir komponenti (fan, texnologiya, muhandislik, san'at, matematika) o'rtasidagi o'zaro aloqalarni aniqlash.

Mazkur metodologiya ekologik va valeologik ta'limni boshlang'ich ta'lim tizimida samarali tashkil etish, o'quvchilarni ijodiy fikrlashga undash va ularning ekologik

¹ «Халқ сўзи» газетаси № 202 24.09.2020 <http://xs.uz/uz/site/newspaper?page=6>

madaniyati bilan sog'lom turmush tarziga oid ko'nikmalarini shakllantirish imkonini beradi.

STEAM yondashuvi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik-va valeologik madaniyatni shakllantirishning nazariy va amaliy asoslarini ishlab chiqish hamda ushbu jarayonni samarali tashkil etishning ilmiy-metodik yo'nalishlarini aniqlash.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik-va valeologik madaniyatni shakllantirishga qaratilgan ushbu tadqiqotning metodologiyasi quyidagi asosiy yondashuvlar va tamoyillarni o'z ichiga oladi:

Nazariy-metodologik asoslar:

Pedagogik tamoyillar:

Amaliy yo'naltirilganlik:

Innovatsionlik: Zamonaviy pedagogik texnologiyalar, jumladan, AKT (axborot-kommunikatsiya texnologiyalari) vositalaridan foydalanish.

Tadqiqot usullari:

Nazariy tadqiqot usullari:

Empirik tadqiqot usullari:

Kuzatish: Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ekologik va valeologik faoliyatini kuzatish.

Eksperiment: STEAM asosida ekologik-va valeologik madaniyatni shakllantirishning amaliy tajribasini sinovdan o'tkazish.

So'rovnoma va suhbatlar: O'qituvchilar va o'quvchilar bilan muloqot orqali samaradorlikni aniqlash.

Matematik-statistik usullar: Tadqiqot natijalarini qayta ishlash va samaradorlikni baholash uchun statistik usullardan foydalanish.

Tizimli yondashuv: Ekologik-va valeologik madaniyatni shakllantirish jarayonini STEAM yondashuvi doirasida yaxlit tizim sifatida o'rganish va bu tizimning har bir komponenti (fan, texnologiya, muhandislik, san'at, matematika) o'rtasidagi o'zaro aloqalarni aniqlash.

Mazkur metodologiya ekologik va valeologik ta'limni boshlang'ich ta'lim tizimida samarali tashkil etish, o'quvchilarni ijodiy fikrlashga undash va ularning ekologik madaniyati bilan sog'lom turmush tarziga oid ko'nikmalarini shakllantirish imkonini beradi.

STEAM yondashuvi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik-va valeologik madaniyatni shakllantirish zamonaviy ta'lim tizimining dolzarb yo'nalishlaridan biri bo'lib, bu yondashuv ekologik ongini rivojlantirish, sog'lom turmush tarzi ko'nikmalarini shakllantirish va ijodiy fikrlashni rag'batlantirishga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari ekologik va valeologik ta'limni samarali tashkil etish, o'quvchilarning atrof-muhitga mas'uliyatli munosabati va sog'lom hayot tarzi intilishlarini shakllantirishga yordam beradi. Shu bilan birga, o'qituvchilar uchun ta'lim jarayonini

zamonaviy talablarga mos ravishda tashkil etishda muhim metodik asos yaratadi. STEAM yondashuvining joriy etilishi boshlang'ich ta'limda ekologik va valeologik madaniyatni rivojlantirishda istiqbolli yo'nalish ekanligini tasdiqlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi 2023 yil 30 aprel kuni o'tkazilgan O'zbekiston Respublikasi referendumida umumxalq ovoz berish orqali qabul qilingan. <https://lex.uz/docs/6445145>. 01.05.2023 y., 03/23/837/0241-son
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 5-sentyabrdagi "Xalq ta'limi tizimiga boshqaruvning yangi tamoyillarini joriy yetish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ – 3931-son Qarori.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2030-yilgacha bo'lgan davrda O'zbekiston Respublikasining atrof-muhitni muhofaza qilish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5863-son farmoni Toshkent, 2019-yil 30-oktyabr.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 11.05.2022 yildagi PF-134-son farmoni.
5. Yuldashovich K. A. STEAM integrated yeducational technology in yenhancing yeco-learning yeffectiveness //Yeuropean International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies. – 2022. – T. 2. – №. 11. – S. 01-05.
6. Kuchkinov AY Boshlang'ich sinf o'quvchilarini tabiatni yezozlash ruhida tarbiyalash //O'qituvchilar uchun metodik qo'llanma–T.: "Fan va texnologiya. - 2012. - T. 88.
7. Sousa, D. A., & Pilecki, T. (2013). From STEM to STEAM: Using brain-compatible strategies to integrate the arts. Thousand Oaks: Corwin Press.

AKADEMIC JOURNAL OF EDUCATIONAL RESEARCH (AJER)
international scientific journal
7-son

Nashr qilingan sana: 27.12.2024.
Shrift: "Times New Roman".

“ACADEMIC JOURNAL” MCHJ

Manzil: 700096, Toshkent shahri, Chilozor tumani, Bog‘iston ko‘chasi, 116/6.
www.ajeruz.com, info@ajeruz.com, +998950457172